

Endüstri Mirasının Dönüşümü: Almanya'dan Dört Farklı Örnek

Yrd. Doç. Dr. Pınar Öktem ERKARTAL
Beykent Üniversitesi Mimarlık Bölümü
pinaroktem@beykent.edu.tr

Özet

Sürdürülebilirlik, "kendi kendini devam ettirebilme" vizyonuna işaret eden çok geniş ve kapsamlı bir düşünce sistemidir. İşlevini yitirdiği için kaderine terk edilmiş olan mevcut strüktürlerin yıkılıp, bir bölgenin en baştan inşa edilmesi yerine; yeniden işlevlendirilerek değerlendirilmesine olanak tanıyan bir dönüşüm projesinin de sürdürülebilirlik düşüncesine hizmet eden bir tavır olduğu söylenebilir. Atıl kalmış endüstri yapı ve alanlarının dönüştürülerek kente geri kazandırılmasıyla; o toplumun teknolojik, sosyal ve ekonomik değerlerini yansıtan birer belge niteliği taşıyan miras yeniden hayat bulurken; aynı zamanda kent imajının iyileştirilmesi, yeni kültürel çekim noktaları yaratılması ve kültürel deneyimde çeşitlilik sağlanması gibi kamu yararına sonuçlar da elde edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, faaliyeti sonlanmış endüstri mirasının korunması, değerlendirilmesi ve yeni bir işlevle yeniden canlandırılması hedefiyle yurtdışında başvurulan değişik uygulamaları Almanya- Ruhr Havzası'nda deneyimlenebilecek dört farklı dönüşüm örneği üzerinden ortaya koymaktır. "Alana en az düzeyde müdahale etme" ve "alanı en baştan inşa etme" arasında kademeli olarak sıralanan yaklaşımların, her şeyi silip yeniden yapmak yerine, mevcut olan imkânları değerlendirmek için ilham kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Mirası, Yenileme, Dönüşüm, Mimari Tasarım

Transformation of Industrial Heritage: Four Different Cases from Germany

Abstract

Sustainability is a very broad and comprehensive system of thinking that points to the vision of "self-sustaining". Instead of destroying existing structures that had been left to fate because they lost their function and building a region from the beginning; it can be said that a transformation project that allows them to be re-evaluated can serve as a sustainability consideration. By regenerating idle industrial structures or sites, the heritage, which reflects the technological, social and economic values of a society, comes to life again. And at the same time, public benefits, such as improving the image of the city, creation of cultural attractions and diversity in cultural experience, are gained. The aim of this study is to demonstrate different applications with the aim of preserving, evaluating and re-enacting the fate-abandoned industrial heritage with a new function, through four different transformation projects that can be experienced in the Ruhr Region in Germany. It is thought that these approaches, which are gradually categorized between "intervention in the site at the minimum level" and "building the whole site from scratch", may be an inspiration to evaluate existing possibilities rather than to erase everything and do it again.

Keywords: Industrial Heritage, Regeneration, Transformation, Architectural Design

Dönüşüm ve Endüstri Mirası

Geride bıraktığımız Eylül ayında, Trabzon’da KTÜ bünyesinde gerçekleştirilen Livenarch 5 Uluslararası Mimarlık Kongresi’nde, açılış gününün baş konuşmacısı Prof. Dr. Şengül Öymen Gür, “Urgent Need for a Utopia of Self” (birebir olmasa da “Kendi Uyanış Ütopyamız” olarak çevirmek en doğrusu) adlı konuşmasında (2017), “extendend self”, kabaca “genişletilmiş bir öz” kavramından bahsederek; bu özün önemini gezegenin vahim durumu ve felaketler üzerine sunduğu tüyler ürpertici gerçekler üzerinden adeta beyinlerimize kazıdı. Çevresiyle empati kurmayı başaran bir öz olma yolunda tüm mimarların ve tasarımcıların katetmesi gereken uzun ve zorlu bir yol olduğu da yadsınamaz. Bu süreçte, özün kendini ve bununla alakalı olarak da çevresinde var olan gidişatı değiştirip dönüştürmesi gereklidir. O halde, dönüşümün içinde bulunduğumuz dönemin tartışmasız en önemli olgularından biri olduğu iddiası yanlış sayılmayacaktır.

Özellikle küresel ısınma ve yaşamsal kaynakların artık göz yumulamayacak derecede azalmış olması, sürdürülebilirlik ve onunla ilişkili tüm kavramları her türlü tasarım dinamiğinin odak noktasına taşımıştır. Sürdürülebilirlik düşüncesi, fiziksel, ekonomik ve sosyal çerçevede “kendi kendini devam ettirebilme” olanağına işaret eden çok geniş ve kapsamlı bir yol gösterici olmakla birlikte; temelinde ekolojik bütünleşme, adalet, yetinme, verim, tam maliyet hesabı, katılım, iletişim, ihtiyat ve esneklik gibi alt temaları (Flint, 2013:44-47) barındırmaktadır. Bu sebeple, işlevini yitirdiği için atıl kalan mevcut strüktürlerin yıkılıp, bir bölgenin en baştan inşa edilmesi yerine; bu yapıların yeniden işlevlendirilerek değerlendirilmesine olanak tanıyan bir dönüşüm projesinin de sürdürülebilirlik düşüncesine hizmet eden bir tavır olduğu söylenebilir.

Dönüştürme eylemi mimarlık ve kent planlama disiplinlerinde pek çok farklı yelpazede ele alınmaktadır. Bunlar arasında şüphesiz en popüler ve en çok tartışılan “kentsel dönüşüm” bu metnin kapsamında yer almamaktadır. Bu yazının amacı, “kentin hayaletleri” (Alkan, 2006:75) olarak da görülen, kaderine terk edilmiş endüstri alanlarının korunması, değerlendirilmesi ve yeni bir işlevle kente kazandırılması hedefiyle yurtdışında başvurulmuş değişik uygulamaları ortaya koymaktır. Bu kapsamda, geçmişte Avrupa’nın önemli sanayi merkezlerinden biri olarak kabul edilen, günümüzde ise Unesco’ya kabul edilmiş endüstri mirası ile öne çıkan Almanya- Ruhr Havzası’nda deneyimlenebilecek dört farklı dönüşüm örneği anlatılacaktır.

“Endüstri mirası”, 1950’li yıllardan itibaren gündeme gelmiş, bugün pek çok kişinin yabancı olmadığı bir kavramdır. Bu kavram, 18.yy’da İngiltere’de başlayıp özellikle 19.yy’da tüm dünyaya yayılan ve kentleri şekillendiren Endüstri Devrimi’nin sonlanmasıyla; önemini ve işlevini yitiren sanayi yapılarını, alanlarını ve donatıları kapsar. İnşa edildikleri zamanda olduğu gibi etkin kullanılmayan ve çoğunlukla bakımsız bırakılarak gözden çıkarılan, bazen kent çeperlerinde bazen de kentlerin merkezlerinde yer alan bu yapı ve alanların neden birer kültürel miras oldukları ise çok açıktır. Çünkü onlar, aslında toplumların belli bir dönemine tanıklık eden ve o dönemin baskın üretim biçimini, teknolojik, sosyal ve ekonomik değerlerini yansıtan birer belge niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla fabrika, maden ocağı, imalathane, tersane, ambar, üretim tesisi, atölye, makine ve bunun gibi sanayi tarihiyle ilişkili her türlü yapıya

da endüstriyel ürün, “endüstriyel miras” tanımı içerisinde yer almaktadır ve oldukça da değerlidir.

Kimi zaman sadece işlevini, çoğunlukla da özgün karakterine ilişkin unsurları kaybeden endüstri mirasının kente nasıl geri kazandırılacağı konusunda uzun zamandır süregelen araştırmalar bulunmaktadır (Cengizkan, 2006:9-13; Köksal, 2012:18-23; Kayın, 2013:43-49; Aydın, 2014:42-49). Bilimsel çalışmalardan genel olarak çıkan sonuç, bu alanların rehabilitasyonu sayesinde hem kent tarihine ilişkin önemli değerlerin korunabileceği, hem de kentsel imgenin güçlendirilerek yaşam kalitesinin ve kültürel gereksinimlerin karşılanabileceğidir. Avrupa’da, yarım aşırı aşkın süredir gündemde olan tarihî endüstriyel alanların yeniden kullanımı konusuna örnek oluşturan uygulamalar ele alınıp incelendiğinde de, “alana en az düzeyde müdahale etme” ve “alanı en baştan inşa etme” seçenekleri arasında kademeli olarak sıralanan yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Yazının örneklemini oluşturan projelerin her biri bu kademelere denk düşen uygulamalardan seçilmiştir.

Almanya’nın Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti’nde yer alan ve bünyesinde zengin kömür yatakları bulunan Ruhr Havzası, geçmişte ülkenin sanayi ve maden bölgesi olarak gelişmiştir. Ancak zamanla sanayiden elde edilen gelirin azalması ve bölgenin halkının yaşadığı sıkıntılar nedeniyle; kültür ve turizm odaklı gelişim politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bölgede yer alan endüstriyel miras alanlarının potansiyeli keşfedilmiş ve özellikle 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projeleri kapsamında değerlendirilerek, turizme kazandırılmıştır. Bugün endüstri-kültürü rotası (Şekil 1), bölgenin sanayi geçmişi kültürle harmanlanarak pek çok ziyaretçinin ilgisini çekecek özgün bir gezi hedefi haline getirilmiştir.

Şekil 1- Ruhr Bölgesi Endüstri Kültürü Rotası, (Bilgi Panosundan Yazar Tarafından Çekilmiştir)

Endüstriyel Miras Alanının Yeşillendirilerek Değerlendirilmesi- Endüstriyel Peyzaj Parkları

Özellikle İstanbul, New York, Paris gibi sürekli kalabalıklaşan ve her metrekaresi gün geçtikçe daha fazla değerlendirilen kentlerde, yeşil alan olarak ayrılması gereken mekân büyüklükleri ile gerçekte yeşil alan olarak kullanılan yerlerin büyüklükleri birbirlerinden çok farklıdır (Harnik, 2010:13-19). Bu sebeple

yoğun kent dokusu içinde doğal dokuya daha fazla yer açabilmek için yeni ve yaratıcı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda,artık kullanılmayan endüstri alanlarının kapladıkları geniş alanlar, çok katmanlı ve nitelikli peyzaj parklarına dönüşme potansiyeli taşırlar.Torino’da Dora Nehri kıyısında yer alan endüstri bölgesinin dönüşümü, New York Highline Park, ülkemizde de İzmit Seka Park bu dönüşüm biçimine örnek verilebilecek uygulamalardandır (Kaya vd.,2015: 521-528).

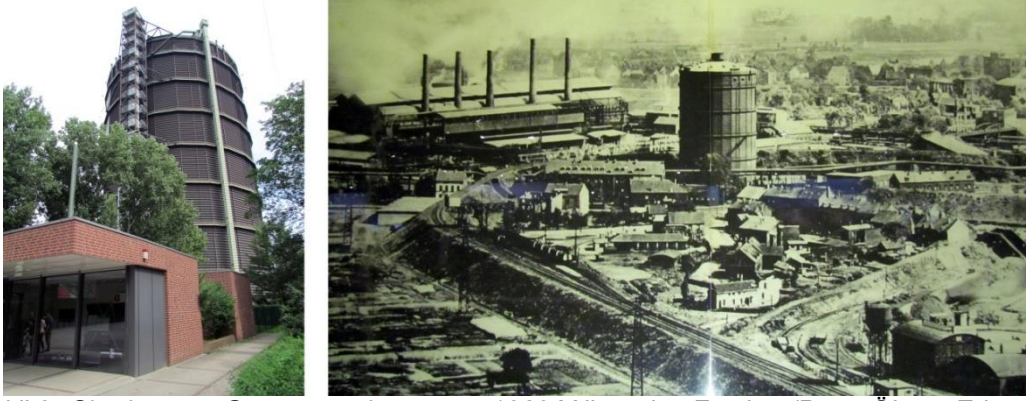
Bu tipolojideki en başarılı projelerden biri, endüstri mirası, ekoloji ve rekreasyon olgularının kesişiminde yer alan Duisburg-Nord Peyzaj Parkı’dır (Şekil 2). Parkın merkezinde 1985 yılında faaliyetleri sonlanan bir demir-çelik fabrikası bulunmaktadır. 180 hektarlık arazi yeşillendirilip, eski gazometrenin Avrupa’nın en büyük yapay dalış merkezine, cevher depolama bankerlerinin dağlık tırmanma bahçelerine, endüstriyel fırının da bir seyir kulesine dönüştürülmesi gibi sayısız çekim alanıyla donatılmıştır (URL-1). Yıl boyunca açık olan ve ziyaretçilerin büyük ilgi gösterdiği park, mimar, peyzaj mimarı, sosyolog ve mühendislerden oluşan bir ekibin disiplinler arası çalışmasının sonucudur. Sanayi tesisleri nedeniyle çok kirlenmiş alanlardan birisinin temizlenmesi ve sağlıklılaştırılması, 350 km uzunluğundaki nehir ağının arındırılması, eski endüstri binalarına yeni işlevler kazandırılarak kentlilerin erişimine açılması, kırsal alanın yeniden düzenlenmesi, kültürel ve sanatsal tesislerin oluşturulmasıyla bölgedeki kültürel rotanın güçlendirilmesi, eski işçi mahallelerinin yenilenmesi ve sosyo-kültürel ağların geliştirilmesi gibi amaçlarla yola çıkılan proje, atıl durumdaki endüstri alanlarına kazandırılacak yeni ruhu gösteren olumlu örneklerden birisidir (Loures vd., 2011: 717).

Şekil 2- Duisburg-Nord Parkı, (URL-2)

Endüstri Yapılarının Korunarak Yeniden İşlevlendirilmesi

Tüm dünyada emsallerine en fazla rastlanan koruma ve dönüşüm yaklaşımı, endüstri mirasının herhangi bir ek yapılmadan, hatta yapıya mümkün olduğunca az müdahale edilerek yeniden işlevlendirilmesidir. Geniş açıklıklı ve yüksek tavanlı olmalarının da avantajıyla çoğunlukla müze ve sergi alanı gibi kültürel amaçlı kullanılan endüstri yapılarının eğitim, sanatsal üretim (yaratıcı endüstriler), konaklama ya da ticaret odaklı dönüştürülmesi de yaygındır.

Şekil 3- Oberhausen Gazometresi, 2017 ve 1929 Yıllarından Fotolar, (Pınar Öktem Erkartal)

Ruhr Bölgesi'nde yer alan Oberhausen Gazometresi (Şekil 3),günümüzde sergi alanı olarak kullanılan terk edilmiş endüstri yapılarına çok başarılı bir örnek oluşturmaktadır. Avrupa'nın en yüksek gazometresi olan Oberhausen Gazometresi, bölgenin demir çelik üretimi kapsamında gaz deposu olarak 1929 yılında inşa edilmiştir. 1988 yılında faaliyeti sonlandırılan yapı, 1993 yılında Avrupa'nın en sıradışı ve büyük sergi alanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Günümüzde belirli aralıklarla pek çok sergiye ev sahipliği yapan gazometre, aynı zamanda çatısında bulunan seyir platformu sayesinde bölgenin en yüksek panorama noktası olma özelliğine de sahiptir.

Orijinal işlevini yitirerek terk edilen bu endüstriyel yapı, sunduğu sıra dışı sergi deneyimiyle bölgenin önemli kültür yapılarından birine dönüşmüş ve çok sayıda ziyaretçinin odak noktalarından biri haline gelmiştir. Gazometrenin dairesel plan şeması, beton zemini, çelik dikey taşıyıcıları ve özellikle üst katta bulunan makasları, yapının özgün endüstriyel karakterini yansıtırken (Şekil 4); içinde bulunan sergiye ilişkin başarılı aydınlatma düzeni ve yaratıcı enstalasyonlarda mekânı oldukça dinamik bir sergi alanına dönüştürmeyi başarmıştır.

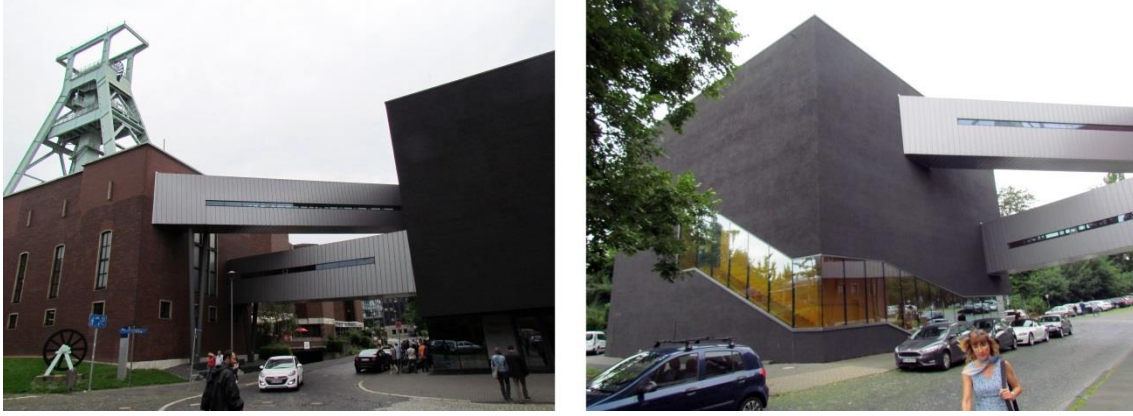
Şekil 4- Oberhausen Gazometresi İç Mekan Görüntüleri, "Wunder der Natur" Sergisi, 2017 (Pınar Öktem Erkartal)

Endüstri Yapılarının Yeni Bir Ekle Genişletilmesi

Endüstri yapılarının yeni bir ek ile genişletilmesi de oldukça sık görülen bir yaklaşımdır.Aynı anda hem tarihi mekânın, hem de zamanın teknolojisini yansıtan çağdaş mimarinin bir arada deneyimlenmesi açısından olumlu sonuçlar veren bu tipolojide, yeni ekin endüstri mirasıyla kurduğu ilişki önemli

bir ayrıntıdır. Yeni yapı ve tarihi yapı arasındaki gerilim veya uyum, zorlu bir tasarım problemi olarak her daim tartışmaya açıktır.

Ruhr Bölgesi'nin Bochum kentinde yer alan bir başka endüstriyel çekim noktası, Deutsche Bergbau Museum, (Alman Madencilik Müzesi) 1930 yılında kurulan tarihi yapıya eklenen yeni bir yapıdan oluşmaktadır (Şekil 5). Benthem Crowel Mimarlık tarafından tasarlanan yeni ek, geçici sergilere ev sahipliği yaparken; tarihi yapı ülkenin madencilik geçmişini en iyi yansıtan kurulumlardan birini barındırmaktadır.

Şekil 5- Alman Madencilik Müzesi, Tarihi ve Ek Yapı (Pınar Öktem Erkartal)

Toprak altında gerçek bir maden ocağını andıran kalıcı sergi, madencilikte kullanılan makinelerden, mekânın nemli ve loş atmosferine, madencilerin gündelik yaşamlarından elde edilen cevherlere kadar her türlü ayrıntıyı ziyaretçilere sunmaktadır (Şekil 6). Bu sayede müze, sergilenenler ve sergiyi gezenler arasında sadece görsellik üzerinden kurulan bir etkileşimi aşarak; ziyaretçilere işitsel, kokusal, dokunsal ve hatta kinestetik unsurlarla çok daha etkileyici ve akılda kalıcı bir kültürel deneyim yaşatmaktadır.

Şekil 6- Alman Madencilik Müzesi, Kalıcı Sergi, İç Mekandan Görüntüler (Pınar Öktem Erkartal)

Ek yapı, opak, siyah bir küpü yer yer yırtan şeffaf sirkülasyon alanları ile madencilik kültürüne gönderme yapmaktadır. Kömürü anımsatan dış cephe kaplaması ve madenin sıcaklığını yansıtan sarı-turuncu merdivenleriyle, kendisi madenden yeni çıkarılmış bir cevher gibidir. Ana yapıya birbirini çapraz kesen köprülerle bağlanan yapı, uzantısı olduğu tarihi yapıyla yeteri kadar uyumlu ve aynı zamanda zıttır. İçi ham beton yüzeylerle oldukça minimal tasarlanan

müzedede, sirkülasyonun sağlandığı cepheye dayandırılmış tek kollu merdiven kovanının bir yüzeyinin tamamen şeffaf tasarlanması, iç-dış, yeni-eski, opak-saydam olguları arasında denge sağlayan bir ara yüz oluşmasını sağlamıştır (Şekil 7).

2009 yılında yapılan bu yeni ek sayesinde çağa ayak uydurulduğunun ifade edildiği Madencilik Müzesi, eski auralı bir endüstri yapısına çağın ritmini hissettiren bir eklentinin ilave edilmesiyle farklı zaman-mekân sıçramalarının yakalanabilmesine iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Şekil 7- Alman Madencilik Müzesi, Ek Yapı, İç Mekandan Görüntüler (Pınar Öktem Erkartal)

Endüstriyel Miras Alanının Tamamen Yeniden İnşası

Seyrek de olsa, endüstriyel miras alanının yıkılıp; tamamen yeniden inşa edildiği örnekler de rastlanmaktadır. Bu yaklaşımın, endüstriyel tarihi korumaktan ziyade rant amacı güdülerek tercih edilmesinden dolayı çok etik olmadığı ve hatta zorunlu olmadıkça kesinlikle tercih edilmemesi gerektiği de açıktır. Ancak Dortmund kentinde bulunan Phoenix- See (Şekil 8), aynı projede rant kaygılarını ve kamu yararını bir arada gözetmeyi başarmış bir projedir ve bu haliyle bahsedilen etik dışı durumun kabul edilebileceği istisnai durumlardan birini oluşturmaktadır.

1841 yılında kurulmuş eski bir çelik tesisinin 1998 yılında faaliyetini sonlandırmasıyla, fabrikanın toprak üstünde kalan yapı ve donatıları eski işletme tarafından tamamen yıkılmıştır. Atıl ve bakımsız kalan alan, Dortmund il idaresi tarafından satın alınmış ve oluşturulan yapay göl, kentin önemli ticaret, konut ve rekreasyon alanlarından birine dönüşmüştür (URL-3). Bugün, çevresinde lüks konut ve ofislerin haricinde çeşitli kafe, restoran, yürüyüş yolu ve oyun parklarının yer aldığı gölde yelken ve kürek gibi su sporları da yapılabilmektedir.

Şekil 8- Phoenix-See (Pinar Öktem Erkartal)

Her ne kadar bölgenin sanayi geçmişi sadece göl içinde oluşturulan yapma adanın üzerinde sergilenen tarihi bir konvertör (Thomasbirne) ile sınırlı olsa da; tamamen yıkılarak atıl kalmış bir alanın kente geri kazandırılması olumludur. Gölün çevresinde yer alan lüks villaların yüksek gelirli kişilerce talep görmesi, bölgenin popülerliğini ve rantsal değerini arttırmaktadır. Yine de kamuya açık olan bu yapay gölün, bölge halkı için çevresinde vakit geçirilebilecek açık bir rekreasyon alanı olarak atıl ve bakımsız dönemlerine kıyasla çok daha yararlı olduğu söylenebilir.

Son Söz

İşlevini yitirerek terk edilen endüstri mirası alanları, doğru planlamalarla sıra dışı deneyimler sunan rekreasyon alanlarına ve kültürel merkezlere dönüşme potansiyelindedir. Hem buldukları bölgenin tarihi açısından taşıdıkları değer, hem de alışlagelmiş kültür yapılarına nazaran daha farklı deneyimler sunabilen atipik tipolojilere dönüşebilme imkânlarıyla; kentler için oldukça yaratıcı fırsatlardır. İçinde bulunduğumuz sosyal-fiziksel ve ekonomik sürdürülebilirliğin önemi artık tartışılmazdır. Bu noktada sadece yeni yapılan mimari projelerin ekolojik olmasından ziyade, mevcut strüktürlerin değerlendirilmesi ve bu sayede mümkün olduğunca az enerji harcanması da sürdürülebilirliğin oldukça önemli bir ayağıdır. Herşeyi silip yeniden yapmak yerine, mevcut olan imkânları değerlendirmek için bu ve bunun gibi örneklerin ilham kaynağı oldukları açıktır. Almanya'nın Ruhr Bölgesi'nde deneyimlenebilecek dört farklı uygulama, endüstri miras alanına en az müdahaleden en çok müdahaleye uzanan yelpazede ortaya çıkan farklı alternatif çözümleri sunmaktadır. Çok katmanlı Duisburg-Nord Peyzaj Parkı, yaratıcı dönüşümlerle bambaşka bir işlev için üretilmiş endüstriyel araçların tırmanma duvarı, yüzme havuzu gibi dış mekân aktivite istasyonlarına başarıyla adapte edilebilirliğinin ve bu sayede kentsel-doğal boşluklara ihtiyacı olan yoğun kentleşmelerde nefes alınacak kamusal parkların oluşturulabileceğinin kanıtlarından birisidir.

Oberhausen Gazometresi, endüstri mirasının neredeyse hiç müdahale yapılmadan özgün karakteri birebir korunarak, uygun bir işlev için yeniden kullanıldığı bir projedir. Yüksek tavanlı, geniş açıklıklı iç mekânları, taşıyıcılarının şiirselliği ve içlerinde sergilenenleri ön plana çıkaracak kadar yalın kabukları sayesinde özellikle sergi mekânı olmaya çok müsait olan eski endüstri yapıları, atıl ve bakımsız strüktürlerden yaşayan kültür yapılarına

dönüşebilmektedir. Alman Madencilik Müzesi, eski endüstri yapılarının çağın dinamiğini yansıtan yeni bir ekle genişletilmesine örnek oluşturmaktadır. Çoğunlukla mevcut yapının yeni işlev için yeterli olmadığı durumlarda tercih edilen bu uygulama biçimine, endüstri mirasının bir bölümünün yıkılmış ya da artık korunamayacak derecede zarar görmüş olması durumunda da başvurulabilir. Yeni ekin mevcut yapıyla kurduğu görsel ve mekânsal ilişki, yeni ekin imajı ve işlevi, bu tür projelerin odak noktasıdır. Yeni ekin ziyaretçilerde yarattığı merak duygusu ve çekim, mevcut ekin aurası ile birleşerek farklı zaman-mekân deneyimleri oluşturmaktadır.

Son olarak Dortmund kentinde bulunan Phoenix-See Projesi, endüstriyel mirasın çok küçük bir kısmının korunabildiği bir örnektir. Çoğunlukla rant kaygısıyla eskinin yıkılarak yeni yerleşime açıldığı bu tipoloji, etik dışı ve kabul edilemez olsa da; seçilen örnekte mirasın daha önceden tamamen zarar görmüş olması ve kamu yararı da gözetilerek yeniden inşa edilmesi sebebiyle incelemeye değer bulunmuştur. Bakımsız ve atıl kalmış alanda tasarlanan yapay göl, çevresinde yer alan yürüyüş ve oyun alanları, yeme-içme mekanları, marina, lüks villa ve ofislerle bölge halkı için önemli bir rekreasyon ve çekim alanı haline gelmiştir. Her ne kadar lüks villalar yüksek gelir grubu hedeflenerek ve rant değeri gözetilerek tasarlanmış olsa da, su sporlarının da yapılabildiği göle kamunun rahatça ulaşılıyor olması, kamu yararının da unutulmadığının göstergesidir.

Avrupa'da yarım asırı aşkın süredir irdelenen ve uygulanan endüstriyel mirası koruma, yeniden işlevlendirme ve kente kazandırma projeleri, Türkiye'de de yaygınlık kazanmaya başlamıştır. İstanbul'daki Lengerhane, Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası, Hasköy Tersanesi, Tophane-i Amire Binası, Feshane, Sütlüce Mezbahası, Silahtarağa Elektrik Santrali, Ayvalık Kırlangıç Fabrikası, İzmit Seka Kağıt Fabrikası gibi dönüşüm projeleri, endüstri mirasının yaşama döndürülmesi açısından lokomotif örneklerdir. Ancak her açıdan olduğu gibi, özellikle Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'nden kalan endüstri mirası açısından da bir hayli zengin olan ülkemizde hala uzmanlar tarafından ele alınmayı bekleyen pek çok terk edilmiş yapı (Köksal ve Ahunbay, 2006:126-130) bulunmaktadır.

Hiç şüphesiz ki, hangi yapıların hangi kıstaslar ışığında korunacağı, nasıl belgeleneceği ve kazanım sürecinde seçilecek uygulama tipinin belirlenmesi bu konunun en önemli ayağıdır. Ne olursa olsun, mevcut yapının özgün karakterinin mümkün olduğunca korunması, yansıttığı ekonomik-teknolojik ve toplumsal değerlerin gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması ve bu süreçte kamu yararının birincil olarak gözetilmesi şarttır.

Kaynakça

- Alkan, A. S. (2006), "Kent Hayaletleri: Hatırlamak, Unutmak ya da 'Kararsız (K)alanlar'", **Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 3**, Bülten 45: 75-79.
- Aydın, E. Ö. (2014), "İtalya'da Tarihî Endüstriyel Alanların Dönüşümü: Güncel Projeler Üzerinden Değerlendirmeler", **Mimarlık Dergisi**, 378: 42-49.
- Cengizkan, N. M. (2006), "Endüstri Yapılarında Yeniden İşlevlendirme: "İş"i Biten Endüstri Yapıları Ne "İş"e Yarar?", **TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 3**, Bülten 45: 9-13.

- Flint, R. W. (2013), **Practice of Sustainable Community Development: A Participatory Framework for Change**, Springer Science+Business Media, New York, pp.44-47.
- Gür, Ş. Ö. (2017), “Urgent Need for a Utopia of Self”, **Livenarch 5: Keynote Speech**, 28-30 September 2017, Trabzon, KTÜ.
- Harnik, P. (2010), **Urban Green: Innovative Parks for Resurgent Cities**, Island Press, London, pp.13-19.
- Kaya, S., Yerli, Ö. ve Döner, S. (2015), “Endüstriyel Alanların Endüstriyel Parklara Dönüşümü”, **Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi**, 3: 518-534.
- Kayın, E. (2013), “Endüstri Mirasına Yönelik Koruma Müdahalelerini Değerlendirme Ölçütleri ve Terkos Pompa İstasyonu”, **Mimarlık Dergisi**, 370: 43-49.
- Köksal, G. (2012), “Endüstri Mirasını Koruma ve Yeniden Kullanım Yaklaşımı”, **Güney Mimarlık**, Haziran 2012, sayı 8: 18-23.
- Köksal, G. ve Ahunbay, Z. (2006), “İstanbul’daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri”, **Itüdergisi/a**: Cilt 5, Sayı 2, Kısım 2: 125-136.
- Loures, L., Burley, J., Panagopoulos, T. (2011), “Postindustrial Landscape Redevelopment: Addressing The Past, Envisioning The Future”, **International Journal of Energy And Environment**, Issue 5, Volume 5, pp. 714-724.
- URL-1: <http://en.landschaftspark.de/the-park> (17.01.2018; 11:00).
- URL-2: https://www.gardenvisit.com/uploads/image/image/164/16440/duisburg_nord_landschaftspark_1627_jpg_original.jpg (17.01.2018; 11:00).
- URL-3: https://www.dortmund.de/en/leisure_and_culture/phoenix_see/1/index.html (18.01.2018; 15:25).